

18/VIII/1977

Els mesos

Com se sap, devem als romans, com tantes altres coses, el calendari actual amb els noms dels dotze mesos de l'any: Els dels sis primers es relacionen amb la mitologia o amb algunes altres circumstàncies més o menys hipotètiques. Dels altres sis, dos són un testimoni permanent de la universal llagoteria humana, ja que foren dedicats a dos emperadors, Juli Cèsar (juliol) i Cèsar August (agost), i els quatre darrers són, simplement, ordinals, encara que l'ordre que indiquen fou posteriorment alterat: setembre (setè), octubre (vuitè), novembre (novè) i desembre (desè). Els noms d'aquests quatre mesos són un exemple més, de tants com en trobem en el llenguatge, de paraules que usem amb un significat que no és el que els correspon segons l'etimologia, però que, tanmateix, ningú no ha tingut mai la idea de canviar, perquè res no ens priva d'anomenar setembre el novè mes de l'any, octubre el desè, etc. Com que sovint topem amb qui rebutja l'ús de certes paraules perquè s'ha esdevingut una alteració, o un canvi de circumstància, en allò que designen o expressen —recordem els casos del xampany, del conyac, de l'esperit de vi, etc.—, sempre ens sembla oportú de retreure els exemples d'aquesta mena.

Els noms dels mesos, un cop esdevinguts noms catalans, han fet el seu camí pel camp de la derivació. Però és curiós i interessant de constatar la desigualtat de resultats obtinguts en cada cas. Al costat del març, que ha originat no menys de sis derivats, en tenim tres, gener, juny i novembre, que no n'han originat cap. Per què? És difícil de dir i només es pot afirmar que són noms que no han demostrat tenir capacitat per a la derivació. Els diversos derivats obtinguts dels altres nou comprenen, principalment, tres grups: els adjectius que indiquen relatiu o propi del mes corresponent: marcenc, abrilenc, magenc, juliolenc, agostenc, setembrat, octubrat, desembrat; els substantius que designen una circumstància climàtica pròpia del mes respectiu: febrerada, marçada, abrilada, setembrada, octubrada; i els verbs que expressen el fet de fer un temps característic del mes de què es tracta: febrejar, marcejar, abrilajar, agoatejar.

ALBERT JANE